

בענין הנ"ל

אני מוצא לנכון להביא בזה את דברי מרן חותני שליט"א שהעיר לי, כשהצעתי את הדברים לפניו. ש. ב. ו.

„אחרי כל הדברים עדיין עלינו לבאר דברי הרמב"ם שכתב, פי"ח סנהדרין, דעכן נהרג מדין מלכות הרי דלא ס"ל בזה כהרמב"ן, וגם תירוצו של הח"ס אינו מספיק דמ"מ איך הרגוהו בסקילה הא להרמב"ם דין מלכות הוא רק בסייף, אפילו על הדברים שחייבים עליהם, אילו היו עדים, מיתה אחרת, כדבריו פי"ד מסנהדרין כ"ב. ונהי דלהרמב"ן דסובר דדנהו מטעם חרם ומדכתיב מות ימות יכולים לענין זה להרגו גם במיתה אחרת, לדידי' צ"ל דהחרימו גם על מי שיהנה מהחרם, אבל הרמב"ם הלא אינו סובר כן. וגם להרמב"ן קשה דהא מ"מ הי' ע"י עצמו, ומוכרחים לומר דהי' מדין מלכות, ושוב קשה דהו"ל לדונו בסייף.

אך נראה לנכון לחדש דעד כאן לא אמרינן דאין אדם נהרג עפ"י עצמו כ"א במקום דצריך הוא לחדש דין מיתתו, ועל זה אין אדם בעלים על עצמו לתמית את עצמו, אבל אם כבר הוא מחויב מיתה מדין מלכות שוב הוא נאמן על עצמו לומר באיזה מיתה ידונו אותו לכן בעכ"פ שכבר הוא בן מות, עכ"פ בסייף מדין מלכות, שוב נאמן הוא על עצמו גם שידונוהו במיתה שחייבים על חרם. לפי זה אפשר להתאים דברי הרמב"ם והרמב"ן ששניהם לדבר אחד נתכוונו, דבאמת נהרג עבור החרם, רק דאם לא הי' עליו דין מיתה מצד המלכות לא הי' אפשר לדון מדין חרם עפ"י עצמו ורק לפי שכבר נתחייב סייף מצד המלכות, תו הי' אפשר לדונו מטעם החרם בדין המיתה שחייבים העוברים על החרם.

או יש לומר, וכפי הנראה הוא העיקר עפ"י מה שלמדתי דעת, דעיקר דין התורה הוא הפירוש המקובל והפירוש הפשטי, אם כי גם הוא אמת דאין מקרא יוצא מידי פשוטו, מ"מ יתכן שיהי' זה מצד דין מלכות וכיוצא. וה"נ בקרא זה דכל חרם עיקר דין התורה הוא מה שדרשו חז"ל לענין היוצא ליחרג דאין לו דמים, והפשט הפשוט דקאי על עובר את החרם זהו לאו מדין התורה רק מדין מלכות, ויתבאר לפי' מדברי הרמב"ן במשפט החרם דגם לסנהדרין יש להם לדון מדין מלכות, זמשיה לא נמנה חיוב מיתה על המועל בחרם בין שאר חייבי מיתות השנויים בסנהדרין, דחיוב זה הבא מפשט המקרא שלא כפי פירוש המקובל לא נמנה בחיובי כיתות של דיני התורה כ"א מדיני מלכות.

והנה מה שכתבנו דמאזר דמחויב מיתה שוב מהני הודאתו לחייבו במיתה אחרת, הנה לכאורה מדברי התוס' סנהדרין (פי"א א') בד"ה הנסקלין שתירצו בשם ר"ה דמשיה לא אולינן בנתערבו נסקלין בנשרפים בתר רובא, משום דלא

אזלינן בתר רובא לחייב זכאי אותו שהוא זכאי שלא הרג, ע"ש, משמע דלגבי מיתה אחרת הוי כמו שלא הרג ודנינן בהו כל הדינים דדנינן בכל ספק נפשות, וגם כתבו בתירוצם השני דקבוע כמחצה על מחצה וספק נפשות להקל, וכן ראייתי להגאון אור שמח (פ"ג דמלכים ה"ח) שלמד מדברי התוס' אלו לענין אם מי שיתחייב בשתי מיתות צריכים להלין את דינו כדי לדונו בחמורה וז"ל ואין לומר כיון דסו"ס חייב מיתה רק דהוא נ"מ אם לדונו בסקילה ע"ז ל"ב להלין הדין ז"א. דמדברי התוס' לקמן פ' סד"ה הנסקלין מוכרח דלחייב מיתה הוי כספק נפשות להקל כ"ש דבעי הלנת דין ע"ש, לפ"ז ודאי דעפ"י עצמו אינו נאמן להתחייב בהודאתו מיתה אחרת מ"מ נראה דזהו רק דעת התוס' אבל בדעת הרמב"ם והרמב"ן נראה יותר דס"ל דבכה"ג ל"ה בזה משום ספק נפשות להקל.

ולענין הלנת דין לפמ"ש התוס' שם בסנהדרין דהו"ל עדות שאתה יכול להזימה על החמורה אילו מתכחשי קמאי דמסהדי אקלה ה"ג בעי בזה הלנת דין אילי יתבאר דל"ה גברא קטילא, ולפי"ז נראה דהוא הדין בנתערבו חייבי מיתה קלה בחייבי מיתה חמורה לא יועיל לחייב את מי שיודה מפי עצמו שהוא מחייבי מיתה החמורה, דהרי אם יזומו עדיו לא יהי כבר מיתה כלל. ולא אמרנו דמהני הודאתו אלא בנתחייב מיתה למלכות דל"ב עדות שאילה"ז וגם עפ"י עצמו נהרג אם מודה שמעל בחרם יש להמיתו מדין מועל בחרם.

ומענין לענין באותו ענין במה שאמרו ב"ב (ק"ט. א.) יודע היה משה שהמקושש במיתה אבל לא היה יודע באיזו מיתה ימות וע"ש בתוס' ובספר אור חדש על התורה פרשת וארא מפרש עפ"י דהוזהר פרשת בלק (דף רה. ב.) דצלפחד הי' מרד במשה והי' חייב סייף מצד מורד במלכות דמשה מלך הי' והי' מסתפק אם לדונו במיתה קלה או במיתה חמורה סקילה ע"ש. ואמנם לפי דברינו קשה דמאחר דמורד במלכות ל"ב עדות שאילה"ז הדר קו' התוס' סנהדרין הנ"ל דבעי על חילול השבת עדות שאילה"ז דגברא קטילא בעי למיקטל, וגם תירוץ קמא של התוס' דב"ד ראו שעבר על החמורה לא יעלה מזור דלישנא דקרא וימצאו איש מקושש עצים לא משמע דב"ד ראו את המעשה וכדכתיב אח"כ ויקריבו אותו המוצאים אותו וגו', ואין לומר דזה הי' הוראת שעה דמסוגי' דסנהדרין (פ"ב.) משמע דרק לר' יהודה אמרינן דהוראת שעה היתה, וצ"ע.

אכן נראה מזה דאעפ"י שמשם מלך הי' לא הי' עדיין דין חיוב מיתה על המורד במלכות שזה נתחדש ביהושע שאמרו כל איש אשר ימרה את פיך ולא ישמע את דבריך לכל אשר תצונו ימות, ודלא כדברי האור חדש דהי' חייב גם בימי משה ובעיקר דברי הרמב"ם שדוד הרג את הגר העמלק, בהודאת פיו, הוראת שעה היתה או מדין מלכות, משמע שהרגו על שקיבל הודאתו שהרג את שאול, במק"א העירוטי שמדברי המכלתא סוף בשלח משמע שהרגו משום שהיה מגזע עמלק, ויבואר במק"א בעז"ה. עכת"ד.

סנהדרין

חמבין ל"ה י"ג ה"ה ה"ה השלם
ומיכאל סל"ה ה"ה ה"ה ה"ה ה"ה